

7. Мальсагов А.О. Нарт-орстхойский эпос вайнахов. Грозный, 1970. С. 38.
8. Статья «Гулетовцы»; газ. «Кавказ», 1894, №151.
9. Матиев М.А. Мифологическая основа ингушского сказания «Семь сыновей вьюги» // Вопросы истории Ингушетии. Выпуск 6. Магас, 2007.
10. Дажильгов И.А. «Ингушский нартский эпос». Нальчик. 2012.
11. Готов А.М. Художественно-стилевые традиции адыгского эпоса. Нальчик, 2000. С.93.

ТЭАРЭТЫЧНЫЯ ПРАБЛЕМЫ Ў СУЧАСНЫМ КРЫНІЦАЗНАЎСТВЕ ФРГ

М. Бандзелікаў, БДПУ (Мінск)

Германія мае вельмі даўнія традыцыі распрацоўкі тэарэтычных пытанняў крыніцазнаўства. Тэорыя крыніцазнаўства заклікана забяспечыць прафесіяналізм, эфектыўнасць даследавання. Вельмі важная роля тэорыі крыніцазнаўства і ў педагагічнай рабоце, у навучанні студэнтаў-гісторыкаў. Тэорыя, яе нарматыўныя палажэнні даюць кірунак працэсу навучання прадмету, вызначаюць яго змест [1, с. 9–10]. Спынімся толькі на асобных тэарэтычных праблемах, якія разглядаюцца нямецкімі гісторыкамі ў сувязі з навучаннем студэнтаў.

Адной з тэарэтычных праблем з'яўляецца вызначэнне паняцця «крыніца». Э. Бернгайм услед за І. Г. Дройзенам вызначае крыніцу як вынік чалавечай дзейнасці [2, с. 15]. Сучасныя нямецкія гісторыкі Вера Нюнінг і Ральф Зааль пад крыніцамі разумеюць матэрыяльныя аб'екты, што адлюстроўваюць дзеянні і пачуцці некалі жыўшых людзей, якія даследуюцца гісторыкамі з мэтай атрымаць звесткі аб мінулым. Крыніцы – гэта ўсё, да чаго спрычыніўся чалавек: пабудовы, манументы, пісьмовыя крыніцы, карціны, фільмы, аўдыёдакументы і г.д. [3, с. 42]. Такое разуменне крыніцы арыентуецца на вызначэнне крыніцы, дадзенае Э.Бернгаймам. Падобна, як і Э. Бернгайм, вызначае паняцце «крыніца» і Х.-Ю. Гёртц [4, с. 12]. Але дадаецца пашыранае тлумачэнне гэтага вызначэння. Як адзначаюць В. Нюнінг і Р. Зааль, па-першае, гэта так званы суб'ектыўны фактар: матэрыяльны аб'ект становіцца крыніцай з таго моманту, як гісторык пачынае вывучаць з яго дапамогай мінулае. Х. Рор гаворыць у гэтым выпадку аб «патэнцыяльнай гістарычнай крыніцы» [5]. Крыніцай дайшоўшы да нас матэрыяльны аб'ект становіцца толькі ў руках гісторыка. Па-другое, яны ўказваюць на важнае значэнне вывучэння клімата і прыроднага асяроддзя, у якім жылі і дзейнічалі людзі ў мінулае. Звяртаецца таксама ўвага на тое, што крыніца існуе незалежна ад гісторыка, яна мае сваю гісторыю і сваю каштоўнасць. На сваёй, так бы мовіць, «дакрынічнай» стадыі выконвала нейкія ўтылітарныя функцыі. Такім чынам, «крыніца» разглядаецца ў якасці пасрэднага паміж мінулым і сучаснасцю. Гэта як бы «медыум», які перадае звесткі аб гістарычным працэсе, пастаўляе гісторыку «сыравіну» для рэканструкцыі мінулага.

У сучасным крыніцазнаўстве ФРГ размяжоўваюць паняцці «крыніцы» і «дапаможніка» або «адлюстравання» – прадукта навуковага асмыслення крыніцы. Але адзначаецца, што у пэўных умовах і дапаможнікі могуць выступаць у якасці крыніцы.

Як і раней, у нямецкай гістарыяграфіі крыніцы падзяляюць на дзве вялікія групы: «гістарычныя рэшткі» і «гістарычную традыцыю». Такі падзел мае свае карані ў 19 ст., калі Л. фон Ранке і І.Г. Дройзен абзначылі яго ў сваіх працах. На мяжы 19 ст. гэты падзел успрыняў і развіў Э. Бернгайм. Такі падзел, як адзначалася, у сваіх асноўных рысах захоўваецца і зараз.

Гістарычныя рэшткі, гэта такія крыніцы, якія ўзніклі без намеру захаваць для нашчадкаў памяць пра нейкі падзеі, працэсы. Гэта група крыніц падзяляецца на рэшткі пісьмовай, рэчавыя і абстрактныя. Прыкладам пісьмовай рэшткі з'яўляюцца дамовы, падараванні, актывы матэрыяла, заканадаўства і г.д. Да рэчавых рэшткі адносяць чалавечыя касцыякі, пабудовы, зброя, упрыгожванні і г.д. Да абстрактных рэшткі адносяць грамадскія інстытуты, якія вызначаюцца прававымі, рэлігійнымі, ці гаспадарчымі адносінамі, мову, звычаі, абрады, гульні і г.д.

Пад гістарычнай традыцыяй разумеюць крыніцы, якія спецыяльна ствараюцца, каб захаваць памяць аб мінулым для нашчадкаў. Яны маюць суб'екта, які перадае звесткі, абапіраючыся на асабістае, суб'ектыўнае разуменне таго, пра што ён паведамляе. Гістарычную традыцыю падзяляюць на пісьмовую, вусную і выяўленчую.

Да пісьмовай традыцыі адносяць анналы, хронікі, мемуары, біяграфіі, дзённікі, нататкі падарожнікаў і г.д. Вусная традыцыя – гэта сагі, вусныя аповіды, эпас, анекдоты і песні з гістарычным зместам і г.д. Да крыніц выяўленчай традыцыі аднесены дакументальныя фільмы, дыяпазітывы, відэаздымка, творы мастацтва, якія даюць выявы гістарычных падзей або гістарычных асоб – гэта карціны, помнікі, манументы і г.д.

Нямецкія гісторыкі адзначаюць, што ў многіх выпадках немагчыма дакладна правесці мяжу паміж крыніцамі – традыцыяй і крыніцамі – рэшткамі. У нейкіх сваіх момантах адна і тая ж крыніца можа выступаць і як гістарычная рэштка, і як гістарычная традыцыя. У якасці прыклада прыводзяцца газеты і часопісы. Яны выдаюцца, каб даць актуальную, надзённую інфармацыю і таму іх трэба аднесці да гістарычных рэшткі. У той жа час, палітычныя накірунак газеты ці часопіса, які праяўляецца ў перадавых артыкулах, у падборы матэрыялаў, дазваляе аднесці іх да гістарычнай традыцыі. І зноў жа, асабілівасці мовы, выкарыстоўваемая папера, наклад газеты ці часопіса дазваляюць аднесці гэтыя крыніцы да гістарычных рэшткі.

У сваёй практычнай рабоце гісторык заўжды дае тую ці іншую класіфікацыю тых крыніц, якія ён выкарыстоўвае ў сваім даследаванні. Аснова для падзелу крыніц у гэтым выпадку выбіраецца ў залежнасці ад іх складу і задач самога даследавання. Нямецкія гісторыкі адзначаюць шырокае запавычанне пад час даследавання крыніц метадаў і прыёмаў іншых навуковых дысцыплін – лінгвістыкі, семіотыкі, этналогіі, сацыялогіі, сацыяльнай псіхалогіі, паліталогіі і іншых.

Новыя магчымасці для гістарычных даследаванняў і, адначасова, новыя патрабаванні да практычнай работы гісторыка вынікаюць з сучасных тэхналогій (тэлебачанне, радыё, фільмы, аўдыёзапісы, інтэрнэт і г.д.). На думку нямецкіх навукоўцаў, электронныя формы захавання інфармацыі патрабуюць новага разумення паняцця «крыніца». Таму ўсё часцей выкарыстоўваюць паняцце «daten», якое аб'ядноўвае інфармацыю, што захоўваюць на лічбавых носбітах. Такім чынам, новыя формы крыніц у параўнанні з традыцыйнымі патрабуюць дадатковых ведаў і тэхнічных уменняў для таго, каб пэўным чынам апрацоўваць крыніцы і іх інфармацыю.

Літаратура

1. Медушевская, О.М. Современное зарубежное источниковедение / О.М. Медушевская. – М.: Высшая школа, 1983. – 142 с.
2. Bernheim, E. Lehrbuch der historischen Methode und der Geschichtsphilosophie/ E. Bernheim. 5-te – 6-te, neu bearb. Und verm. Aufl. – Leipzig: Dunker und Humblot, 1908, – 842 s.
3. Nuenning, V. und Saal, R. Uni-Training Geschichtswissenschaft: Einfuehrung in die Grundstrukturen des Faches und Methoden der Quellenarbeit/ V. Nuenning und R.Saal. – Stuttgart: Klett, 1995. – 215 s.
4. Goertz, H.-J. Geschichte. Ein Grundkurs/ H.-J. Goertz. , Auflage 2. – Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch, 2001. – 795 s.
5. Rohr, Ch. Einfuehrung in das Studium der Geschichte. 2003/ Ch. Rohr// [Электронны рэсурс] – Рэжым доступу ://[http:// www.sbg.ac.at/ges/people/rohr/skript01.pdf](http://www.sbg.ac.at/ges/people/rohr/skript01.pdf) – Дата доступу 30.10.2014.